

De ontwikkeling van het jonge kind

LEREN PRATEN

Bron:

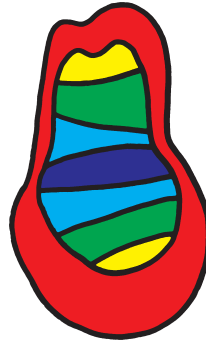
Leren praten en Pratend leren
door Linda Clark en
Catherine Ireland.
Met dank aan
uitgeverij Elmar BV, Rijswijk.

Colofon**K&P Opleidingen**

Postbus 25, 5688 ZG Oirschot
Telefoon 0499 - 57 80 40
Fax 0499 - 57 84 27
E-mail info@kp-opleidingen.nl
Internet: www.kp-opleidingen.nl

Vormgeving

STIPT, Eindhoven

Leren praten begint niet met de eerste woorden van het kind, maar al veel en veel eerder - al vanaf de geboorte en mogelijk zelfs al eerder.

Baby's hebben een aangeboren belangstelling voor stemmen en vangen taal al op, lang voordat ze er zelf iets mee kunnen doen. Begrijpen gaat altijd vooraf aan spreken. Denk eens aan mensen die een vreemde taal leren: algemeen aanvaard is de idee, dat het begrijpen van een taal pas ongeveer zes maanden later wordt gevolgd door het spreken ervan. Pas je deze vuistregel toe op kinderen en daarbij bedenkt hoe ongelooflijk veel vaardigheden ze in de eerste zes maanden van hun leven opdoen, dan kom je beslist tot de conclusie dat ze veel respect verdienen!

Leren praten is vooral afhankelijk van het stimuleren tot woorden en zinnen van een toenemende moeilijkheidsgraad. Die stimulering komt voor het overgrote deel van de ouders en andere verzorgers.

Hóe stimuleren we eigenlijk? Door voortdurend te praten? Praten tot baby's die geen antwoord kunnen geven, is minder gemakkelijk voor wie van nature nogal verlegen is. En trouwens: is dat alles wat we moeten doen? Gelukkig zijn ouders geboren leraren en, omdat ze een basisbesef hebben van hoe kinderen leren praten, kunnen ze in iedere fase van de ontwikkeling exact de goede aanmoedigingen geven.

Maar niet 'alle gepraat' is goed. Dr. Paula Menyuk van de universiteit in Boston, stelde door onderzoek vast dat de taalvaardigheid bij kinderen van wie de ouders het woord rechtstreeks tot hen richtten en die bovendien ook de tijd kregen om daarop te reageren, beter ontwikkeld was dan die van kinderen van wie de ouders alleen maar aan één stuk doorpraatten. Ze toonde aan dat je ook téveel kunt stimuleren. Kinderen blijken zich af te sluiten voor constant geklets. Het wordt een achtergrondgeluid, zoals ook met de televisie het geval kan zijn.

Een meer gestructureerd gesprek blijkt aan de taalontwikkeling wél wezenlijk bij te dragen.

'Een gestructureerd gesprek' klinkt nogal formeel, maar betekent absoluut niet dat u ervoor moet gaan zitten om een spraakles te geven! De dagelijkse bezigheden blijken de beste praktijk voor het ontwikkelen van het taalvermogen te zijn. Wen u eraan om het kind alles te vertellen wat u aan het doen bent, wat u daarbij nodig hebt en wat daarna komt. Praat terwijl u de vloer veegt, laat de hummel de

LEREN PRATEN

naar uw voorbeeld

'bezem' zien, laat hem deze 'heen en weer' bewegen. Alledaagse bezigheden bieden volop mogelijkheden voor het tot standbrengen van een dialoog, voor vragen en antwoorden en om opdrachten te laten uitvoeren. Bovendien bieden ze een passend kader om voorwerpen een naam te geven:

*"Kijk, John. Hier; een appel.
Het is een grote appel.
Houd de appel eens vast.
Zal ik hem in stukken snijden?
Ik zal de appel in stukken snijden
en die in het schaalpje doen.
Let op de appel!"*

Zo leert het kind dat praten iets is wat over dingen gaat en dat de dingen namen hebben die je kunt gebruiken. Probeer op zulke momenten permanente achtergrondgeluiden en andere stoornissen te voorkomen. Het is heel moeilijk voor een kind om aandacht aan je te besteden met de televisie en andere geluiden in dezelfde kamer. Dat speelt nog meer als u uw aandacht moet verdelen tussen meerdere kinderen. In gezinnen hebben tweede en volgende kinderen minder mogelijkheden om met hun ouders te praten, waardoor ze over het algemeen later gaan praten dan oudste kinderen. Als u zich daarvan bewust bent, kunt u dat effect echter grotendeels tenietdoen.

Luister aandachtig naar het kind en probeer elke keer dat hij tegen u 'praat' antwoord te geven. U hoeft niet elke keer met uw werk te stoppen zodra hij een geluid produceert, maar een kind gaat wel snel beter praten als hij in de gaten heeft dat praten succesvol kan zijn.

Doe uw uiterste best hem te begrijpen als u merkt dat hij probeert iets duidelijk te maken. Kent hij de woorden om iets uit te leggen niet, vraag dan of hij kan aanwijzen wat hij bedoelt.

Communicatieve vaardigheden

Communicatie omvat het uitwisselen van informatie, van wensen en denkbeelden. Het is tweerichtingsverkeer: zowel de spreker als de luisteraar moet in staat zijn te zenden, te ontvangen en mededelingen te begrijpen.

Praten is slechts één manier om een boodschap over te brengen - andere mogelijkheden zijn onder meer gesticuleren, lezen en schrijven.

Om mondeling te kunnen communiceren, moet een kind op een aantal terreinen een zekere vaardigheid bezitten.

Articulatie: het gebruik van tong, lippen, tanden en verhemelte om spraakgeluiden te produceren. De articulatie ontwikkelt zich gedurende een periode van vijf tot zeven jaar.

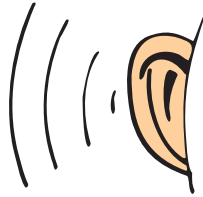
Taal: het systeem van regels dat de woorden die we gebruiken, bestuurt. Het Nederlands heeft honderden regels die onze kinderen moeten leren, waar bovendien vele uitzonderingen op zijn.

Bevattingvermogen: het begrijpen van taal, het leggen van de relatie tussen een gesproken woord en een object: het kind weet als iemand 'beker' zegt, dat daarmee het voorwerp waaruit hij drinkt wordt bedoeld. Een kind moet eerst taal begrijpen voor hij zijn spraakvermogen succesvol kan gebruiken.

Expressie: de manier waarop wij een denkbeeld duidelijk maken door een combinatie van woorden, intonatie en lichaamstaal. De intonatie en de lichaamstaal geven betekenis aan de gebruikte woorden: Ik kan het hebben over een roodborstje (vogeltje) of over een rood borstje (van een baby). En als u uw kind berispt met een lachend gezicht, reageert het op uw lachen, niet op uw woorden.

Opeenvolging: klanken, woorden en - uiteindelijk - begrippen in de juiste volgorde plaatsen zodat de luisteraar je begrijpt. Voorbeeld met klanken: het harige dier dat miauw zegt is een k-a-t, geen a-k-t of een t-a-k. Voorbeeld met woorden: hoe reageert de luisteraar als u zou zeggen 'Tafel de op hoed is de'? Evenzo met ideeën; het zou verwarring wekken om een gebeurtenis als volgt te vertellen: 'Hij kwam ongelukkig te vallen toen hij een steen raakte. De jongen reed op zijn fiets. Zijn been zit in het gips.'

Hij werd snel naar het ziekenhuis vervoerd.' Om zinvolle informatie te bieden, moeten onze klanken, woorden en begrippen in de juiste volgorde staan. Net als bij een verhaal hebben we een begin, een middenstuk en een slot nodig.

Luisteren: aandacht besteden aan wat je hoort, zodat de betekenis daarvan tot je doordringt. Dit is iets anders dan horen, wat een automatische, fysieke reactie op een prikkel is. We kennen allemaal kinderen - en volwassenen! - bij wie niets mis is met hun (h)oren, maar die niet lijken te kunnen luisteren.

Intonatie: de 'muziek' in uw stem, het afwisselen van hoog en laag, bepaalde lettergrepen nadruk geven. Intonatie kan de betekenis van een woord totaal wijzigen. Met 'ja' kunnen we uitdrukken 'Ja, nou en of', 'Misschien', 'Als het moet' of 'Wie is daar?'

4

Hoe taal zich ontwikkelt

0 tot 3 maanden

Huilt, maakt oogcontact, glimlacht. Reageert op geluiden.

3 tot 6 maanden

Maakt verschillende geluiden die min of meer op taal gelijken. Maakt ook een aantal niet met taal verwante geluiden, zoals krijsen en gillen. Herkent het verschil tussen boze en vriendelijke stemmen.

6 tot 12 maanden

Herkent alledaagse voorwerpen aan de naam. Gebruikt simpele gebaren, zoals in de handjes klappen, schreeuwt om aandacht te trekken. Het tateren wordt complexer. Begint gezichtsuitdrukkingen te gebruiken (zoals strak naar iets kijken), te vocaliseren en gebaren te maken (reiken naar iets, aanwijzen) om te communiceren.

12 tot 18 maanden

Begint veel losse woorden te gebruiken, hoewel ze niet altijd duidelijk worden uitgesproken.

18 maanden tot 2 jaar

Begrijpt veel van wat tegen hem wordt gezegd, begint kleine zinnestelsels te vormen.

2 tot 3 jaar

De hoeveelheid taal neemt sterk toe. Spreekt over zaken in het 'hier en nu'. Wordt behoorlijk ervaren in het voeren van gesprekken. Wisselt spreken en luisteren af. Reageert op aanwijzingen en vragen. Rond de derde verjaardag moeten onbekenden het kind veelal kunnen begrijpen, hoewel er nog steeds fouten met klanken worden gemaakt.

3 tot 5 jaar

Maakt zinnen en vertelt verhaaltjes. Heeft een zeer uitgebreide woordenschat en kan zinnen vormen van acht of meer woorden. Kan informatie doorgeven.

Kan praten over dingen die gisteren zijn gebeurd of die morgen zullen gebeuren. Stelt voortdurend vragen.

5 tot 7 jaar

Uw kind praat bijna net zo goed als u. Alle klanken worden duidelijk gevormd. Af en toe worden fouten gemaakt met onregelmatige werkwoorden ('gebreekt' in plaats van 'gebroken'). De woordenschat wordt nog steeds groter.

Feiten om je kind over praten te leren

Praten doe je met z'n tweeën - daarom is het zo leuk!

Praten heeft een doel - er worden dingen mee uitgelegd en het leidt tot activiteiten.

Praten levert wat op - hij kan met praten krijgen wat hij wil hebben... tenminste af en toe!

BRABBELLEN

Het eerste jaar

5

De enige manier van communiceren voor een pasgeboren baby is huilen. Het lijkt misschien zo dat al het huilen hetzelfde is, maar de pasgeborene beschikt al over een heleboel verschillende 'huilmanieren' om zijn behoeften en gevoelens te uiten. En u zult ze heel snel uit elkaar leren houden. Een plotselinge kreet van pijn herkent u direct - u laat dat waarmee u bezig bent onmiddellijk in de steek en u rent zo snel u kunt naar de baby.

Vanaf zijn geboorte kan een baby alles horen.

Harde, onverwachte geluiden doen zijn lichaampje schokken en hij toont plezier bij het horen van een rustig, ritmisch geluid. Vanaf zijn eerste levensdagen reageert een baby op de aard van geluiden en vooral op het timbre van uw stem. Hij wordt gerustgesteld door een zachte, liefdevolle toon en schrikt van een harde, ruwe stem. Let er maar eens op hoe gevoelig uw baby is voor uw stemgeluid. Hij mag dan alle geluiden kunnen horen, maar hij luistert met opvallende aandacht naar stemmen. Als hij stilligt wanneer u begint te praten, zal hij zich opgewonden gaan bewegen.

Zoals stemmen voor een baby het belangrijkste zijn om naar te luisteren, zijn gezichten voor hem van het grootste belang om naar te kijken. Houd in gedachten dat een baby zich alleen kan richten op voorwerpen die ongeveer een halve armlengte van hem verwijderd is. Praat direct tot uw baby en zie hoe nauwkeurig hij de bewegingen van uw lippen observeert. Met zijn nauwgezette aandacht voor het timbre van uw stem en uw bewegingen, is uw baby nu al bezig te leren praten.

Als hij ongeveer zes weken oud is, gaat hij reageren op glimlachjes en gepraat tegen hem: hij zal ook lachen en schoppen en doorgaans tekenen van genoeg tonen. Is hij ongeveer twee maanden oud dan produceert hij enkele eigen geluiden, bij drie maanden kent hij het verschil tussen praten en lachen; hij lacht terug als je tegen hem lacht en geeft antwoord als je tegen hem praat.

Als uw baby aan deze vertederende periode is begonnen, kunt u vele gelukkige uren met hem doorbrengen, samen kierend en brabbelend, om beurten luisterend en geluiden producerend. Dit plezierige spelletje is belangrijk voor zijn taalontwikkeling, want de 'dialoog' die hierbij wordt geoefend, het beurtelings praten, moet uw baby later beheersen. Baby's reserveren deze speciale manier van reageren trouwens alleen voor bekende stemmen.

Baby's tegen wie veel wordt gepraat, groeien hoogstwaarschijnlijk op tot kinderen die graag praten,

terwijl kindjes die zwijgend worden verzorgd later veel minder neiging tot praten hebben, hetgeen gevolgen heeft voor hun sociale ontwikkeling en leermogelijkheden.

Maar baby's praten niet alleen 'terug', ze kletsen in hun bedjes en kinderwagens ook uren en uren tegen zichzelf. Al kunt u er geen touw aan vastknopen, u kunt wél zien hoe uw baby het gespreksritme handhaaft: hij maakt een geluid, pauzeert alsof hij luistert naar de reactie, om daarna te 'reageren'.

Is hij circa zes maanden oud, dan begint hij zijn stroom geluiden met elkaar te verbinden tot 'brabbelen'. Door oefening wordt zijn getater steeds ingewikkelder - praat dus tegen uw baby om hem te helpen het aantal klanken waarover hij beschikt, groter te maken. Als ze ongeveer acht maanden zijn, krijgen de meeste baby's meer belangstelling voor 'grottemensengepraat', zelfs als dit niet tot hen is gericht. Zit uw baby tussen twee pratende volwassenen, dan kan hij soms zijn hoofd bewegen alsof het om een tennismatch gaat.

Al heel gauw zal hij zijn eigen gebrabbel aan het gesprek toevoegen of een gil geven om de aandacht op zich te vestigen. Gedurende deze periode begint hij in zijn zijn gepraat de stembuigingen van volwassenen te imiteren; u kunt opmerken dat het vaak net klinkt alsof hij je een vraag stelt. Betrek hem in uw gesprekken, luister naar zijn gebrabbel en als hij afwachtend pauzeert, reageer dan met een 'antwoord'.

Hoewel het tateren geen invloed heeft op de leeftijd waarop de eerste woorden worden gesproken, is het voor baby's een goede oefening in het combineren van klanken. Dus brabbelen tegen een baby dient een belangrijk doel, terwijl het ook nog erg leuk is! Raak trouwens niet in paniek als uw kind niet brabbelt, want er zijn ook baby's die pas iets zeggen als ze een (redelijk) verstaanbaar woord kunnen voortbrengen.

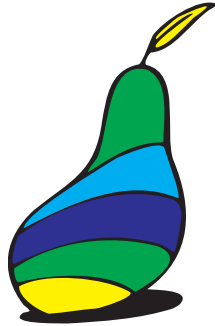
Observeer uw baby nauwlettend: wijzen, strak naar iets kijken, huilen: het heeft allemaal een betekenis en u kunt hem stimuleren om nóg meer te communiceren, door te laten zien dat u begrijpt wat hij wil of voelt en door te laten horen, dat er woorden bestaan om deze dingen te beschrijven. Het begrijpen van taal ontwikkelt zich eerder dan het praten. Uw kind kan pas om een bepaald ding vragen als hij het kan benoemen, een naam kan geven. Is hij zo tussen zes en negen maanden oud, begin dan met het herhalen van gewone woordjes op manier waardoor uw baby het verband leert leggen tussen de klanken en het ding of de activiteit. Gebruik korte zinnen en pauzeer dikwijls:

'Kijk naar de peer.

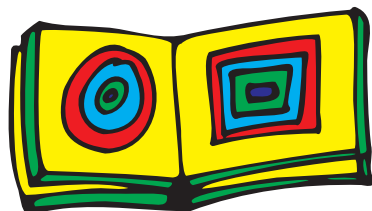
Mmmm, ruik eens aan de peer.

Ik haal het velletje eraf.

En nu snijd ik de peer stuk.'

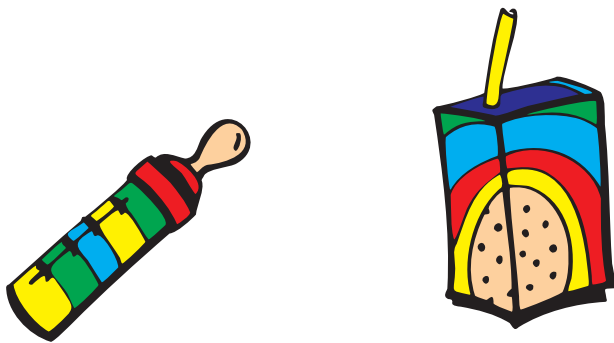
Het is nooit te vroeg om uw baby voor te lezen. U hebt al gemerkt hoe leuk hij het vindt om naar de toon en de expressie in uw stem te luisteren. Een baby voorlezen betekent nauw lichamelijk contact, wat een positieve stemming kweekt. Zelfs hardop lezen uit een goede roman tijdens zijn prilste dagen zal uw baby helpen te luisteren naar en aandacht te besteden aan stemmen, als zijnde iets bijzonders. Lees theatraal en geef overdreven nadruk aan het ritme. En zodra uw baby zover is, stap dan over op gemakkelijk vertelde, overzichtelijke boekjes. Wijs naar de plaatjes en vertel er wat bij alsof de baby al veel ouder is. Zeg de namen van de dingen waar jullie samen naar kijken. Begin ook zijn luistervaardigheid te stimuleren. Hoort u een dagelijks voorkomend geluid zoals van de telefoon, de klok, de grasmaaier of het vollopende bad, vraag uw kind dan wát het is en ontdek samen waar het geluid vandaan komt. Dit alles wijst uw baby de weg naar het spreken van zijn eerste woorden.

DE EERSTE WOORDJES

10 tot 18 maanden

Meestal zijn de eerste woorden namen van mensen, dieren of dingen waar uw kind belangstelling voor heeft. Als u denkt dat uw kind klaar is voor zijn eerste pogingen tot zinvolle taaluitingen, kunt u het beste met een half dozijn woorden beginnen. Woorden die vaak gebruikt worden - 'pappa', 'melk' - geven de beste resultaten.

Verderop bieden we een reeks andere ideeën. Betekenis en herhaling zijn in deze periode van het grootste belang. U moet uw kind laat zien wat het woord betekent en het steeds weer voor hem herhalen. Steekt hij bijvoorbeeld zijn bekertje op omdat hij meer sinaasappelsap wil, vraag dan: 'Meer?, meer?' en doe er dan kort het zwijgen toe. Schenk daarna sap voor hem in en zeg: 'Meer!' Op den duur zegt hij het woord na als u wacht op zijn reactie. Evenzo kunt u vragen: 'Hoog?' als u aanstalten maakt hem op te tillen. Hierna pauzeert u weer. Dan tilt u hem op terwijl u nadrukkelijk en enthousiast uitroept: 'Hoog!' Hij gaat zich zo realiseren dat het juiste woord 'hoog' is, als hij wil worden opgetild. In deze periode zijn ook eenvoudige spelletjes als 'Klap eens in je handjes' bijzonder nuttig. Uw kind zal leren, welke actie u bedoelt als u zegt of zingt: 'klap eens in je handjes'.

Maakt uw kind eenmaal aanstalten om te leren praten, hou dan uw gesprekken met hem zo simpel mogelijk. Het is heel verwarrend als u alles om hem heen een naam geeft, maar al die namen maar een keer noemt. Dit geldt ook voor lange zinnen. Een kind leert veel gemakkelijker de betekenis van 'meer' op de manier zoals zojuist beschreven, dan via vragen als: 'Wil je graag nog wat meer sinaasappelsap, schatje?' De eerste echte woordjes van uw kind zijn vaak moeilijk te begrijpen. Luister goed naar zijn gebrabbel en als hij een bepaalde klank consequent gebruikt: probeert hij

een bepaald woord te zeggen? Kinderen die leren praten, denken vaak dat elk woord goed is. Ze gebruiken dan halsstarrig eigen woorden: zo kan 'bop' 'melk' betekenen en is 'eus' de knuffel waarmee hij gaat slapen. Concludeer dan dat het een speciaal, eigen woordje van uw kind voor dat bepaalde ding is.

Op deze vroege leeftijd zal het kind ook vaak eenvoudiger klanken gebruiken, in de plaats van - voor hem - moeilijker klanken: 'stip' voor 'schip', 'teet' voor 'kleed', of hij laat klanken aan het begin of aan het einde van een woord weg ('boe' voor 'boek').

Uw kind zal steeds meer belangstelling krijgen voor woorden die u aanreikt.

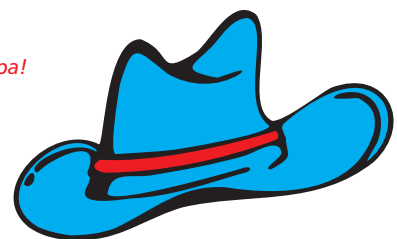
Richt daarmee op dingen die hij belangrijk of interessant vindt. Het is heel lastig om hem 'bal' te laten zeggen, als hij helemaal gericht is op een ander, favoriet speelgoedje. En het maakt niet uit hoe hij een woord aanvankelijk uitspreekt. Een 'vliegtuig' is in het begin wel eens een 'pieme'.

Is uw kind eenmaal met praten begonnen, dan is het de moeite waard om de woorden op te schrijven die hij al kan zeggen. U zult verbaasd staan over de hoeveelheid. Besef wel dat de betekenis die hij aan een woord geeft, niet altijd de betekenis heeft waaraan wij volwassenen gewend zijn: 'hond' is misschien elk dier op vier poten, maar 'bal' zou wel eens alleen zijn eigen bal kunnen zijn. Beheerst uw kind een aantal woorden, dan kunt u situaties creëren waarin hij die kan oefenen. Kent hij het woord 'hoed', bedenk dan een spelletje met verschillende hoeden. Dergelijke spelletjes komen ook goed van pas om zijn begrip van taal verder te ontwikkelen. Zegt hij 'hoed', antwoord dan: 'Ja, grote hoed' of 'Ja, de hoed van opa'.

Uw kind zal automatisch de toon van zijn stem leren gebruiken om de verschillende betekenissen van een woord duidelijk te maken.

Als hij zegt 'pappa', kan hij bedoelen:

Kom hier, pappa!
Waar is pappa?
Hier is pappa.
Fijn! Daar komt pappa!
Niet doen, pappa!

Steun bij het leren van de eerste woorden

- Let op de gewone geluiden om u heen en vraag uw kind: 'Wat is dat?' Moedig uw kind aan heel goed te luisteren en te raden wat voor geluid het is. Probeer dan de bron van het geluid te achterhalen (Wat is dat? - tiktak - de klok).
- Zet speeltjes, een voor een, op het deksel van een (kartonnen) doos. Laat het speelgoed in de doos vallen terwijl uw kind kijkt en zeg: 'Weg!!'
- Als u samen met blokken speelt, neem dan vooral de kans waar om woorden als 'hoog', 'meer' en 'allemaal' te gebruiken.
- Organiseer een theepartijtje met alle poppen en teddyberen. Geef elk ervan een kopje 'thee' of een koekje, steeds met dezelfde woorden: 'Nog een kopje?', 'Nog een koekje?'
- Wijs lichaamsdelen aan en benoem ze, met of zonder rijmpjes. Maak het moeilijker door uw kind te vragen 'jouw ogen' en 'mijn ogen' aan te wijzen.
- Gebruik bij vaak voorkomende zinnnetjes overdreven veel nadruk en melodie: 'Waar ben je?', als u iets of iemand zoekt.
- Denk er steeds weer aan om handelingen en voorwerpen te benoemen: 'Kom eten'.
- Gebruik woorden die gevoelens uitdrukken en woorden waarmee hulp wordt gevraagd ('Help!'). Maak tekeningen van teddyberen die verdrietig, boos, blij en verbaasd kijken.
- Leer uw kind bellen blazen. Voor jonge kinderen is dat erg moeilijk, maar wel een goede oefening voor vlot praten nadien. Het biedt ook de gelegenheid woorden als 'meer', 'bellen', 'pats' en 'weg' te leren.
- Leer de baby vanaf twee of drie maanden 'dag' te zwaaien door zijn armpje te pakken en het bekende zwaaigebaar te maken.

Uw éénjarige helpen te leren praten

- Praat met hem over van alles en nog wat - mensen, dingen, bezigheden.
- Laat hem zien waar u over praat.
- Gebruik korte, eenvoudige duidelijke zinnnetjes om zijn wereld te benoemen en uit te breiden.
- Herhaal zoveel mogelijk.
- Geef hem tijd om te praten.
- Imiteer zijn geluiden alsof u een gesprek met hem voert.
- Praat levendig en verander steeds uw intonatie en gezichtsuitdrukking.
- Praat om beurten.
- Toon hem uw gezicht als u praat.
- Laat hem beginnen met de communicatie.
- Lees hem boeken en tijdschriften voor.
- Maak er iets leuks van!

Eerste woorden

Mensen	Dingen	Plaats	Handelingen	Bepalingen	Beleefdheid
Mamma	appel	hoog	kussen	meer	daaag!
Pappa	bal	laag	slapen	mijn	hai!
Baby	fiets	daar	geven	jouw	hallo!
Namen in het gezin:	bus	hier	willen	groot	nee
_____	auto	in	wassen	klein	alstublieft
_____	kopje	op	eten	(van) mij	dank je/u
_____	kam	dat	drinken	heet	
_____	stoel	dit	zitten	nat	
Naam van kind zelf:	pop	deze	(neer)	dat, die	
Naam van de juf:	schoen	die	vallen	dit, deze	
_____	lepel		kammen	een	
_____	snoep		(alles) weg	bah!	
_____	beer		gaan		
Namen van huisdieren:	bad		stoppen		
_____	mens		gooien		
_____	bed		(om)hoog		
_____	oog		in		
_____	sleutel		doen		
Liefste speelgoed:	deur		opendoen		
_____	hond		vastmaken		
_____	sok		komen		
_____	tv		kijken		
Voornaamwoorden	boek				
Mij	lamp				
Ik	boom				
Jij	wip				
Mijn	klok				
	koekje				

(Uit: *Learning to Talk*, Macquarie University)

HET PRATEN BEGINT

18 maanden tot 3 jaar

10

Heeft uw kind eenmaal een woordenschat van zo'n dertig woorden, dan gaat hij deze samenvoegen tot zinnestjes van twee woorden. Hoe simpel ook, deze zinnestjes zijn van grote betekenis. De wil én het vermogen van het kind om zelfstandig een idee te verwoorden, dus niet alleen maar de volwassenen te imiteren, wordt hiermee getoond. Hebben in deze eerste zinnestjes de woorden meestal wel de juiste volgorde, er 'ontbreken' er wel enkele. Om uw kind te begrijpen moet u meestal weten hoe de situatie is. Als hij zegt 'pappa, auto', kan hij bedoelen:

Dat is pappa's auto.

Laten we in pappa's auto gaan zitten.

Is dat pappa's auto?

Pappa is met de auto weggereden.

Hieruit blijkt hoeveel hij al heeft geleerd: de naam van de bezitter (pappa) gaat op correcte wijze vooraf aan de naam van het bezit (de auto).

Kinderen zijn enorme nabootsers en die vaardigheid is van onschatbaar belang voor het onder de knie krijgen van het praten. Als u zelf heldere, korte en begrijpelijke zinnen gebruikt, geeft u het goede voorbeeld bij het leren vormen van zinnen. Praat rustig, probeer niet te vervallen in snel gebabbel. De eerste zinnestjes van een kind lijken op telegrammen, zoals 'bal in box'. Uw voorbeelden leren hem hoe hij de lacunes moet opvullen.

Kinderen brabbelen dikwijls tegen zichzelf of tegen hun speelgoed. Onderbreek hen dan liever niet, ze worden zich dan bewust van zichzelf en stoppen prompt met praten. Dit zomaar erop los kletsen is echter van grote praktische waarde voor de duidelijkheid van zijn latere spraak.

Communicatie is tweerichtingsverkeer; een gesprek bestaat uit een serie beurten. Jij krijgt de beurt om te praten en daarna krijg ik de beurt om te antwoorden. Dus probeer vanaf het prille begin de boodschap over te brengen dat u een reactie verwacht. Stel een eenvoudige vraag en pauzeer dan in afwachting van een antwoord. Als er geen enkele reactie volgt, herhaal dan de vraag en beantwoord na een korte pauze uw eigen vraag heel simpel:

'Wat wil je hebben? (pauze)

Wat wil je hebben? (pauze)

Wil je nog wat sap? (pauze) Nog wat?'

Als hij wel praat is het belangrijk dat u er aandacht aan geeft; u wilt immers ook dat hij luistert als u praat. Als u aan één stuk blijft doorratelen zonder hem de gelegenheid te geven zijn bijdrage te leveren, hoe kan hij dan ooit zijn praten oefenen?

Creëer ook andere situaties waarin uw kind leert zijn beurt te benutten, zoals bij huishoudelijke karweitjes en samen spelen. In het begin kan het nodig zijn uw kind aan zijn beurt te herinneren.

Oogcontact tijdens het gesprek is bijzonder belangrijk. Je hoeft elkaar niet aan te staren, maar oogcontact schept een positieve communicatiesfeer en is een vaardigheid die ieder kind zich eigen behoort te maken. Hebt u wel eens gepraat met iemand die geen oogcontact zoekt? Het lijkt alsof men niet geïnteresseerd is in wat u vertelt en dat zou kunnen, maar waarschijnlijker is dat uw gesprekspartner de kunst van het oogcontact maken niet beheerst. Is de communicatie plezierig, dan zal een kind steeds meer proberen te zeggen. Iedereen praat meer en gemakkelijker in een ontspannen omgeving met mensen bij wie men zich op zijn gemak voelt.

Als uw ukkepuk tegen u 'terugpraat', knuffel hem dan en prijs hem. De toon van uw stem en de trotse blik in uw ogen zullen hem doen lachen van pret.

Op elke poging die uw kind doet om te praten, moet u direct reageren, zelfs als het op een ongelegen ogenblik komt (ook vanaf de hoogste sport van een ladder kunt u iets terugroepen!). Het geeft grote voldoening te ontdekken dat een volwassene op jouw gepraat reageert.

Het minste wat u kunt doen is deze poging prijzen: 'Grote meid, goed gedaan. Je lust nog wel wat.'

Sommige (groot-)ouders zijn gecharmeerd van babywoorden als 'Pietie, Pietie' (voor een vogeltje) en 'truste, lekker slapies doen'. Er zijn ouders die menen dat babywoorden beperkt moeten blijven tot de eerste negen maanden. Sterker nog, wij zijn zelfs van oordeel dat het geen enkele zin heeft babywoorden te gebruiken. Er is naar onze mening niets positiefs aan het leren van woorden, die later door 'echte' woorden moeten worden vervangen. Dat kan zelfs erg lastig zijn, vooral voor kinderen met taalproblemen. Laat u evenmin afschrikken door woorden die nogal moeilijk zijn uit te spreken. 'Dank je wel' kan heel goed klinken als 'daang we', maar de intonatie - die door kinderen bijna altijd wordt nagedaan - zet u op het spoor van de betekenis.

Uw eigen intonatie is in feite heel belangrijk. Veel mensen overdrijven hun stembuigingen al automatisch als ze tegen jonge kinderen spreken, vertonen meer afwisseling in hun gelaatsuitdrukkingen en bewegen drukker met hun handen. Als u enthousiast en onderhoudend bent, houdt u de aandacht van het kind in het algemeen langer vast. Schrik er dus niet voor terug om tijdens 'gesprekken' met uw kind uw toon en gebaren te overdrijven: 'Waar ben je dan?' met een omhooggaande en dalende stem en 'Dank je wel' met een lagere intonatie.

Heel dikwijls gebruikt een kind de intonatie al heel goed, voordat het de woorden machtig is. Zelfs als de woorden 'onverstaanbaar' zijn, begrijpt u door de toon waar het om gaat: 'pas toe!' betekent 'plas doen!'

En woorden die op opvallende wijze worden uitgesproken, leren ze vaak heel snel. Het is niet ongewoon dat een kind dat nog heel onverstaanbaar praat, plotseling 'Oh shit!' zo duidelijk als maar enigszins mogelijk is, eruit gooit.

Zodra een kind een eenvoudige zin kan vormen, zal hij de waarde van communiceren inzien en razendsnel zijn taalvaardigheid vergroten. Taal en kennis zijn innig met elkaar verbonden. Zijn taal stelt hem in staat informatie tot zich te nemen en dat leidt weer tot een grotere woordenschat en grotere taalvaardigheid. Een kind heeft taal nodig om zijn gedachten te ontwikkelen ('onder woorden te brengen') en deze behoefte zal zijn praten weer bevorderen. Hoe meer hij gaat denken, hoe groter zijn taalvermogen wordt. Een kind dat wordt geholpen zijn taal goed te gebruiken, zal zijn mogelijkheden om te leren optimaal weten te benutten. Zijn praten stimuleert zijn verstandelijke vermogens.

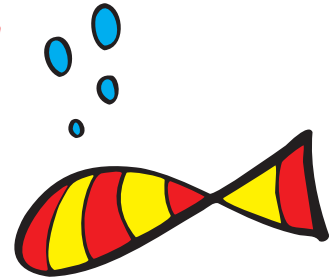
Vermijd kritiek en doe niet alsof u uw kind niet begrijpt, tenzij een logopediste u dit heeft geadviseerd. Het enige resultaat van uw verbeteringen is verdriet. Bij een kind jonger dan drie jaar heeft zelfs de correctie van klanken geen enkele zin. Als u over een kat zou zeggen: 'Nee, het is niet tat', zou uw in verwarring gebrachte kind kunnen denken dat het misschien wel een ezel of een olifant is. Het is veel zinvoller de juiste uitspraak te laten horen door de juiste klanken te overdrijven: u maakt hem iets duidelijk en geeft tegelijkertijd een bevestiging: 'Ja, het is een kat'.

Zodra het taalvermogen groter begint te worden, zal uw kind onderwerpen als tellen en het onderscheiden van

kleuren de baas kunnen. Boeken, televisie en liedjes zijn allemaal bijzonder nuttig om dergelijke begrippen op uw kind over te dragen.

Kinderversjes (bakerrijmpjes) zijn fantastisch om het praten te bevorderen; door de onderwerpen, maar vooral door het rijm, het ritme, de gebaren, de intonatie en de opbouw. Ritme en timing zijn van wezenlijk belang voor vloeiend, verstaanbaar praten. Daar komt nog bij dat deze rijmpjes ongelooflijk leuk zijn en de regelmatig terugkerende activiteiten (wassen, luier verwisselen) tot iets plezierigs kunnen maken. Als u de inhoud van het versje met gebaren onderstreept, wordt het helemaal een feest:

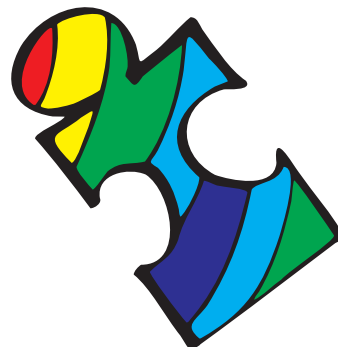
*Visje, visje in het water
Visje, visje in de kom
Visje, visje kan niet praten
Visje, visje, draai je om!*

Tellen kun je de hele dag oefenen. Hoeveel keer giet u water over het haar van uw kind om de shampoo te verwijderen? Hoeveel dobbelsteentjes brood liggen er op zijn bordje? Hoeveel teentjes heeft uw kleine? Hoeveel wielen heeft het speelgoedautootje, de fiets van opa, het trapfietsje?

Wanneer heeft uw kind een woord of bepaalde begrippen echt onder de knie?

Laat u leiden door uw kind. Raakt het verveeld en werkt niet meer mee, ga dan wat anders doen. Weigert hij een 'moeilijke' puzzel meermalen te 'doen'? Door een aantal verschillende puzzels voor te leggen, raakt hij weer geïnteresseerd.

Maak van het verwisselen van luiers een groot feest

Dagelijkse bezigheden bieden fantastische mogelijkheden om kinderen te helpen bij het leren praten en met een beetje fantasie worden ze ook veel leuker! Wees ontspannen met uw kind, babbel met hem en geniet van zijn gezelschap, ook al is het de tiende keer die dag dat u zijn luier moet verwisselen. Hier volgen enkele ideeën voor een praatles op de commode.

- Hang een kleurig plaatje aan de muur op ooghoogte van uw kind of hang een geluidmakend speeltje op. Richt zijn aandacht erop en vertel hoe het heet.
- Praat over de washand of de luier die u in uw hand hebt. 'Kietelt hij over je been? Nu wrijf ik ermee over jouw arm.'
- Kietel hem met de fles baby lotion over zijn voeten en vertel hem wat het is.
- Moedig hem aan u na te doen terwijl u 'prrrt' zegt, uw tong uitsteekt of kirrende geluiden maakt.
- Speel kiekeboe met een luier of verberg een speeltje onder de luier, die u langzaam wegtrekt.
- Geef hem een stuk kladpapier om mee te spelen en vertel hem wat het is.
- Vertel wat over zijn kleren (truitje, jurkje, broekje, sokjes, enzovoort).
Kan hij zijn vuile kleren in de wasmand gooien?
Goed gedaan!

Peuters die wat later gaan praten

De meeste kinderen produceren herkenbare woorden en eenvoudige zinnestelsels als ze omstreeks twee jaar oud zijn, maar er zijn uitzonderingen. Ouders kunnen zich hierover grote zorgen maken, vooral als ze andere kinderen van dezelfde leeftijd vrolijk horen kletsen. Ook voor de peuter zelf kan het in toenemende mate frustrerend zijn.

Het heeft zin voor ogen te houden dat de eerste woorden in relatie staan tot behoeften en interesses van kinderen: geen enkel kind gaat praten als daar geen noodzaak toe is. Is uw kind een zeer zwijgzaam type, dan kan het zijn dat u hem zó goed verzorgt dat u al zijn vragen en behoeften voor bent. Hij heeft geen enkele aanleiding om te praten. Probeer een beetje minder efficiënt te zijn! Geef uw kind de kans u duidelijk te maken dat hij dorst heeft.

Is uw kind al groot genoeg om zelf zijn drinken te pakken, dan kan het nodig zijn dat wat ongemakkelijker voor hem te maken, zodat hij wel iets moet vragen als hij wil drinken. Heeft u een zeer zelfstandige peuter die erop staat om voor zichzelf te zorgen, kies dan een tussenweg. Zet het sinaasappelsap in koelkast zo laag dat hij zichzelf kan bedienen, maar zet de melkfles zo hoog dat hij gedwongen wordt erom te vragen.

Dit kan een uiterst nuttige strategie zijn om hem op het idee te brengen dat u wilt dat hij gaat praten, maar ook dat taal een goed middel is om te krijgen wat je hebben wilt. Een kind wil je iets meedelen, maar het heeft geen enkele voorkeur voor de manier waarop zolang het maar wordt begrepen. Als aanwijzen en geluiden maken resultaat opleveren, waarom zou hij dan iets moeten zeggen?

Wij bepleiten hier geen machtsstrijd. Wat de leeftijd van uw kind ook is, het heeft geen enkele zin te veel druk uit te oefenen en te eisen dat het snel gaat praten. Het is evenzeer zinloos om te weigeren aan de wensen van uw kind tegemoet te komen zolang hij niet gaat praten - dat kan hem bijzonder onzeker maken over de communicatie. Praat het kind op de leeftijd van twee tot tweeënhalf jaar nog niet, vraag dan een logopedist om advies.

DE GRAMMATICA DOORKRIJGEN

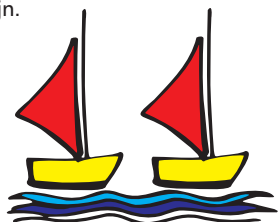
3 tot 5 jaar

13

Rond het derde jaar zijn geheugen en kijk op de toekomst zó ontwikkeld, dat kinderen niet langer beperkt zijn tot het 'hier en nu'. Meestal kunnen ze zich herinneren wat er gisteren is gebeurd en voor de dag van morgen plannen maken. Een driejarige kan over veel dingen praten. Intussen is ook zijn articulatie zozeer vooruitgegaan, dat hij voor 85 % van de tijd begrijpelijk is ook voor buitenstaanders, al laat hij nog wel eens wat weg of vervangt hij dat door iets anders.

Hij gebruikt zelfstandige naamwoorden om dingen te benoemen, bijvoeglijke naamwoorden om ze te beschrijven en werkwoorden om mee te delen wat ze doen (de kat is stout). Hij gebruikt voor de verleden tijd van een werkwoord -de: 'zwemde'. Hij gaat de kleine woordjes tussen de hoofdwoorden invoegen ('pappa's auto is in de garage'). Hij heeft enig begrip van grammatica ('één bal' en 'twee ballen'), al maakt hij nog steeds fouten ('mij gaat naar bed'). Hij wil voortdurend weten Wat, Waarom, Wanneer en Hoe. Soms weliswaar nogal vermoeiend: dit is nu eenmaal de manier waarop hij leert, zijn woordenschat vergroot en zijn andere taalvaardigheden.

De zinnen van een vierjarige worden steeds volmakter, ook zijn manier van denken en vooral van spelen ontwikkelt zich steeds verder. Hij maakt nog steeds grammaticale fouten, maar sommige daarvan zijn eigenlijk heel slim. Ze bewijzen dat hij de regels van zijn taal kan toepassen. Een zin als 'ik zwemde daar' toont aan, dat hij de regel voor de verleden tijd kent: als we praten over iets wat al is gebeurd, zetten we -de achter het werkwoord. Hij moet nu alleen nog leren dat er uitzonderingen op deze regel zijn.

Evenzo laat 'kijk eens, twee schippen!' zien dat hij de regel kent voor het meervoud van zelfstandige naamwoorden: gaat het om meer dan één, dan plakken we -en aan het woord vast. In een later stadium, waarschijnlijk op school, leert hij dan dat niet alle woorden deze regels volgen en gaat hij onregelmatige vormen als 'zwom' en 'schepen' correct gebruiken.

De meeste kinderen leren de grammatica - de taalregels - zonder dat ooit iemand hen daarin onderwijst. Worstelt een kind met een opvallend probleem, zoals een foutieve woordvolgorde bij het formuleren van zinnen, of als hij als driejarige nog steeds in telegramstijl praat, kan een logopedisch onderzoek uitmaken welke deelterreinen nadere aandacht verdienen.

Vergist een kind zich slechts nu en dan en maakt het alledaagse grammaticale taalfouten, dan kunnen de suggesties hieronder wellicht helpen. De werkwijze is succesvol bij het corrigeren van spraakklanken en grammatica en verloopt zonder poespas of overdreven drukte. Spelenderwijs breidt u op deze manier ook de woordenschat uit.

Zegt uw kind 'Hun lopen hard', dan kunt u reageren met 'Ja, zij lopen hard'. En heeft hij het over 'wa'er', dan zou u kunnen zeggen 'Ja, water. Dat is water'.

Veel voorkomende fouten helpen verbeteren

Meervouden: Gebruikt uw kind geen meervouden zoals 'twee auto's', ga dan Memory met hem spelen, waarbij steeds twee identieke afbeeldingen van een voorwerp moeten worden gevonden. Zeg steeds: 'Eén auto... twee auto's!', 'Eén bal... twee ballen'.

'Ik' en 'mij': Er zijn kinderen die 'mij' zeggen als ze 'ik' bedoelen, zoals in 'mij doen het'. Dit is een lastig te corrigeren fout, want als u het woordje 'mij' noemt, raakt het kind verward omdat het zich afvraagt over wie u het nu heeft. U kunt het beste zijn hand pakken, ermee op zijn borst tikken onder het uitspreken van de correcte zin; 'Ik doe dat.'

Verwarring der geslachten: Sommige kinderen halen de taalkundige geslachten mannelijk en vrouwelijk door elkaar. Bij het spelen met poppen heeft u volop kansen dit te oefenen: 'zijn broek, zijn muts, haar tasje, haar stoel'. U kunt ook tekeningetjes maken van dingen die van hem of van haar zijn: 'zijn bal, haar pop'. Kijk naar plaatjes of mensen en beschrijf wat ze aan het doen zijn: 'zij is aan het koken', 'hij is aan het verven'. Beklemtoon de woorden 'hij' en 'zij' extra en stimuleer hem de juiste woorden te gebruiken.

Misschien gebruikt uw kind een bezittelijk voornaamwoord onjuist, zoals in 'Dat boek is van zijn'. Het goede voorbeeld met de nodige nadruk 'dat boek is van hem' kan heel nuttig zijn.

'Doen': Soms gebruikt een kind het woord 'doen' te veel, vooral als antwoord op vragen: 'Wat doet zij?' - 'Zij doet huilen.' Uw eerste stap: een voorbeeld met het woord dat de activiteit aangeeft: 'Zij huilt.' Bij sommige werkwoorden past: 'zij is aan het koken' in plaats van 'zij doet koken'. Het kleine woordje 'is' in dergelijke zinnen is lastig voor uw kind. Geef met duim en wijsvinger aan hoe klein dat woordje is. Doe dit telkens als u zinnen corrigeert met 'is'. Dus: 'Hij doet gasmaaien' wordt 'Hij is aan het gasmaaien' (plus het vingerteken).

Kleuren: Kleuren zijn dikwijls een knelpunt. Associeer een kleur met iets bekends en gebruik die verwijzing elke keer als de kleur wordt genoemd: 'Jouw trui is zo blauw als de lucht.' Zo ook: 'geel als de zon', 'groen als het gras' en 'rood als bloed' (deze laatste onthouden kinderen altijd!).

Maten: Door een maat of afmeting naast zijn tegenovergestelde te plaatsen, worden deze begrippen voor kinderen duidelijk. Beperk dit niet tot 'groot' en 'klein', noem ook 'dik' of 'dun', 'lang' of 'kort', 'wijd' of 'strak'.

Voorzetsels: Wilt u uw kind de betekenis van voorzetsels bijbrengen ('in, op, onder, naast, achter, voor') werk dan met slechts twee tegelijkertijd. Voorbeeld: verstop speelgoed her en der in de kamer: 'in' de box, 'onder' de tafel, 'in' het poppenhuis, 'onder' de stoel.

Gelijk en verschillend: Memory, een bijzonder nuttig spel, is ook uitstekend bruikbaar om duidelijk te maken waarom dingen hetzelfde zijn en wanneer - en waarom - ze van elkaar verschillen. Soms hebben kinderen problemen met deze begrippen; kies dan omschrijvingen als 'niet gelijk', 'niet hetzelfde'.

Kenmerkende woorden: Probeer uw kind zoveel mogelijk verschillende woorden aan te reiken; zorg ervoor dat uw taalgebruik niet te simpel is, handhaaf een taalniveau dat boven dat van uw kind ligt.

Voorbeeld: Als u uw vriendin, oma en de leidster in het dagverblijf allemaal 'lief' noemt, hoe leert uw kind dan woorden als 'grappig', 'vriendelijk', 'gelukkig', 'vrolijk' of 'behulpzaam' gebruiken?

Woorden groeperen: Vergroot de woordvoorraad van uw kind door hem te vragen alle dingen te bedenken, die hij kan aantrekken; alle dingen waarop en waarin hij kan rijden, alles wat hij kan eten. Knip plaatjes van bij elkaar horende voorwerpen uit en plak ze op (behang-)papier. Zo maakt u posters met dingen om te dragen, te eten, mee te spelen, enzovoort.

Volgorde: Teken een aantal opvolgende activiteiten elk op een vel papier. Voorbeeld: een kind met niets aan, met zijn onderkleding aan, met zijn onderkleding en trui aan, met zijn trui en sokken aan en met zijn trui, broek en schoenen

aan. Vraag uw kind de tekeningen in de juiste 'aankleed'- of 'uitkleed'-volgorde te leggen.

Op driejarige leeftijd gebruikt een kind een groot aantal klanken, waarvan enkele waarschijnlijk nog niet correct zijn. Het kind kan klanken door andere vervangen ('piets' in plaats van 'fiets'). Een driejarige laat echter zelden of nooit klanken achterwege, behalve bij twee medeklinkers achter elkaar. Dus 'slak' wordt nogal eens 'lak'.

Vanaf deze leeftijd gaat de klankontwikkeling snel. Als het kind ongeveer vijf jaar oud is, worden alle klanken correct gesproken. Uitzonderingen: die voor de 'r', de 's' en de 'v'.

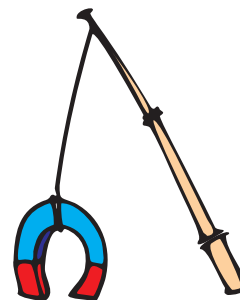
Specifieke problemen met klanken kunnen heel goed al voor het derde jaar worden onderkend.

Als u zich bezorgd maakt over de wijze waarop uw kind bepaalde spraakklanken uit, kan een logopedist u passend adviseren. Maar nogmaals: u kunt zelf heel veel doen en 'spelen met spraakklanken' is vaak zo leuk!

Hoe doe je dat?

Hieronder volgen enkele ideeën.

Grabbelton: Stop een aantal voorwerpen in een kussensloop of doos. Uw kind mag er een uithalen en samen oefent u met hem de uitspraak van de naam van het voorwerp.

Visspel: Verzamel plaatjes van dingen met de gewenste beginklank. Maak een vishengel van een stok, een stuk draad en een magneet.

Bevestig paperclips aan elk plaatje en doe deze in een doos of kom. Uw kind moet nu de opgehangelde plaatjes benoemen.

Knippen en Plakken: Maak een plakboek speciaal met geluiden.

Verstoppertje: Verstop allerlei dingen in de kamer. Uw kind noemt de naam van elk voorwerp dat hij opspoort

Kegelen: Zet een aantal voorwerpen rechtop naast elkaar. Gebruik een bal om ze een voor een om te gooien. Noem elke keer de naam van het voorwerp dat omvalt.

Wat is er zoek?: Leg drie (of meer) voorwerpen of plaatjes met de afbeelding naar boven voor uw kind op tafel. Uw kind noemt de namen van de voorwerpen van links naar rechts. Hij doet hierna zijn ogen dicht en u pakt een van de voorwerpen weg. Hij moet zeggen wat er verdwenen is. Als hij niet meteen het goede noemt, kunt u hem een aanwijzing geven.

Hoe vormen wij spraakklanken?

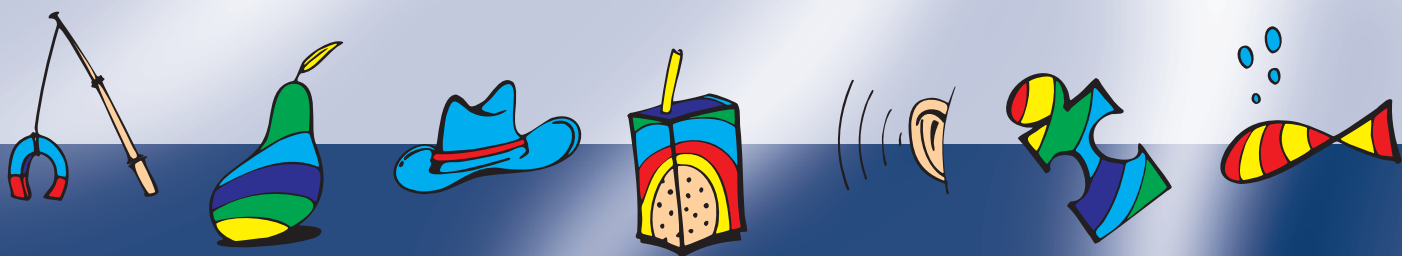
Kinderen leren hoe ze spraakklanken kunnen produceren als we hen die voorzeggen maar ook, als we uitleggen wat er gebeurt als we ze vormen. Ze leren dat veel gemakkelijker als we ze een symbool geven voor een spraakklank. Gaat u met onderstaande suggesties aan de slag, overdrijf dan de klank als u deze uitspreekt. Het maakt veel uit als het kind daarbij nauwkeurig naar uw gezicht kijkt. Kies een klank die uw kind kan nadoen en beperk u voor korte tijd tot dit geluid. En: het gaat hier alleen om de klanken, niet om de juiste spelling. Dus klank 's' is de eerste klank van 'sap' en 'suiker', maar ook van 'citroen'.

Hier is een lijst van klanken en de manier waarop we deze maken:

- m** De auto zegt 'mmm'. Doe uw lippen op elkaar en zoem. Voel de trillingen aan de zijkanten van uw neus.
- p** Laat de kaars flakkeren door 'p-p-p' te zeggen. Pers uw lippen op elkaar, doe ze dan weer snel van elkaar en voel de lucht op uw hand.
- b** De stuiterende bal zegt 'b-b-b'. Pers uw lippen op elkaar en open ze dan weer met een hard geluid.
- n** De elektrische boor zegt 'nnn'. Druk het puntje van uw tong achter uw bovenlanden en probeer 'nee' te zeggen. Voel de trillingen aan de zijkanten van uw neus.
- w** De huilende baby zegt 'w-w-w'. Zet uw bovenlanden op uw onderlip.
- t** De druppelende kraan zegt 't-t-t'. Druk het puntje van uw tong achter uw boventanden en laat dan weer los.
- h** Als de babyhond hijgt zegt hij 'h-h-h'. Doe uw mond open en puf op de rug van uw hand.
- d** Als we op de trommel slaan, horen we 'd-d-d'. Druk het puntje van uw tong achter uw boventanden en maak een hard geluid als u weer loslaat.
- k** Het schietgeweer zegt 'k-k-k'. Doe uw mond open en doe alsof u gaat kuchen. Druk met uw vinger uw tong naar beneden, waardoor de achterkant van de tong omhoog komt om het geluid te maken. Als uw kind dit nog steeds een moeilijke klank vindt, laat hem dan proberen te gorgelen. De tong komt dan in de juiste positie.
- g** Het water dat door de gootsteen wegloopt, zegt 'g-g-g'. De achterkant van de tong gaat omhoog als bij de 'k' met een gorgelend geluid.
- j** De jojo zegt 'j-j-j'. Glimlach en druk het puntje van uw tong naar onder tegen uw onderranden.
- l** Als we zingen, zeggen we 'la-la-la'. Druk het puntje van uw tong achter uw boventanden en laat dan weer los. Uw lippen niet gebruiken.
- f** Het konijn zegt 'fff' met zijn lange voortanden. Bijt op uw onderlip met uw boventanden en blaas.
- v** De motor van het vliegtuig zegt 'vvv'. Doe hetzelfde als voor de 'f', maar met een hard geluid.
- s** De slang zegt 'sss'. Zet uw tanden op elkaar, glimlach en druk het puntje van uw tong omhoog tegen uw boventanden.
- z** De zoemende bij zegt 'zzz'. Doe hetzelfde als voor de 's', maar maak een hard geluid.

Nog meer spraakklanken

- sj** De trein zegt 'sj-sj-sj'. Zet uw tanden op elkaar, druk het puntje van uw tong omhoog achter uw boventanden en laat de lucht 'exploderen'. (Klanken als -tj, -nj, enzovoort laten we achterwege.)
- r** De brullende leeuw zegt 'rrr'. Krul uw tong omhoog en glimlach.

Postbus 25
5688 ZG OIRSCHOT

Telefoon 0499 - 57 80 40
Fax 0499 - 57 84 27

E-mail: info@kp-opleidingen.nl
Internet: www.kp-opleidingen.nl